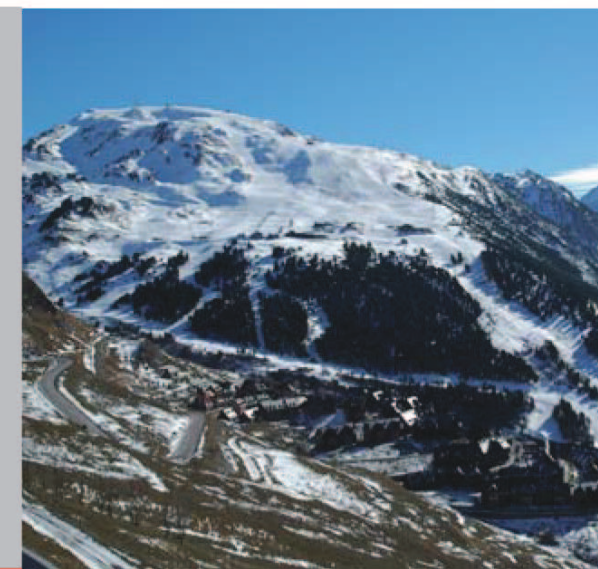

Alt Pirineu i Aran

Catàleg de
paisatge
Volum I

Memòria

Aprovació definitiva
Abril 2013

Aquest document correspon a l'encàrrec realitzat a l'Observatori del Paisatge de Catalunya per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, actualment Departament de Territori i Sostenibilitat, de la Generalitat de Catalunya per a la coordinació del **Catàleg de paisatge de l'Alt Pirineu i Aran**, en el marc de la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya, per la qual es creen els catàlegs de paisatge com a instruments per a la introducció d'objectius de qualitat paisatgística en el planejament territorial a Catalunya, així com en les polítiques sectorials. L'Observatori del Paisatge va signar el 24 de maig de 2006 un conveni amb la **Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)** per a la realització dels treballs inicials del Catàleg de paisatge de l'Alt Pirineu i Aran, coordinats i supervisats per l'Observatori del Paisatge. El Catàleg de paisatge de l'Alt Pirineu i Aran segueix la metodologia establerta per l'Observatori en el Prototipus de Catàleg de Paisatge (maig de 2006).

	Conseller de Territori i Sostenibilitat Santi Vila i Vicente Secretari de Territori i Mobilitat Ricard Font Hereu Director General d'Ordenació del Territori i Urbanisme Agustí Serra i Monté
DIRECCIÓ, COORDINACIÓ I SUPERVISIÓ:	Joan Nogué. Geògraf. Director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya. Pere Sala. Ambientòleg. Coordinador tècnic de l'Observatori del Paisatge de Catalunya.
DIRECCIÓ DE L'EQUIP L'EQUIP TÈCNIC DE LA UAB:	David Molina. Geògraf. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Albert Pèlach. Geògraf. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).
EQUIP TÈCNIC:	Jordi Grau. Ambientòleg. Observatori del Paisatge de Catalunya. Eleonora Cianci. Arquitecta urbanista. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Francesc Coll. Geògraf. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Jordi Llorens. Geògraf. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Jordi Nadal. Geògraf. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Anna Pou. Geògrafa. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Maria José Ripoll. Geògrafa. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Anna Serra. Ambientòloga. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Josep Maria Serra. Ambientòleg. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Joan Manuel Soriano. Geògraf. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Antoni Francesc Tulla. Geògraf. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Ana Vera. Geògrafa. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).
ASSESSORAMENT EXTERN:	Mireia Boya. Ambientòloga i paisatgista. Jordi Duch. Geògraf.
EQUIP DE PARTICIPACIÓ I CONSULTA CIUTADANA:	Xavier Sabaté. Ambientòleg consultor. X3 Estudis Ambientals. Xavier Basora. Ambientòleg consultor. X3 Estudis Ambientals. Albert Cerdà. Ambientòleg. X3 Estudis Ambientals. Eulàlia Comas. Biòloga consultora. Sígrid Muñiz. Ambientòloga. Jordi Romero-Lengua. Ambientòleg consultor. X3 Estudis Ambientals. Marc Sogues. Ambientòleg. X3 Estudis Ambientals.

TERRITORI I SOSTENIBILITAT

Eduard Rosell. Subdirector general de Planificació Territorial i Paisatge.
Ferran Miralles. Coordinador. Secretaria de Territori i Mobilitat.
Júlia Trias. Responsable d'aplicació de les polítiques de paisatge.
Juli Esteban. Responsable de planificació i estudis territorials (fins juny 2012).
Jaume Busquets. Responsable de paisatge (fins febrer 2012).
Josep M. Bosch. Tècnic de paisatge.
Fina Royo. Tècnica de paisatge.
Julia Rubert. Tècnica de paisatge.
Anna Domingo. Tècnica de paisatge.
Raquel Ming. Tècnica de paisatge.
Montse Serra. Responsable de delineació.
Miquel López. Delineant.

ALTRES COL-LABORACIONS:

Ivan Afonso. Ambientòleg.
Josep Àngel Alert. Ajuntament de Tremp.
Miquel Bosch. Ambientòleg.
Jusèp Boya i Busquet. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
Gemma Bretcha. Observatori del Paisatge de Catalunya.
Mercè Coves. Observatori del Paisatge de Catalunya (estada acadèmica).
Ariadna Gabarda. Observatori del Paisatge de Catalunya (estada acadèmica).
Irina Gimeno. Observatori del Paisatge de Catalunya (estada acadèmica).
Anna Jiménez. Observatori del Paisatge de Catalunya.
Carles Llop. Universitat Politècnica de Catalunya (UPC).
Rafael López-Monné. Geògraf i fotògraf.
Anna Montero. Observatori del Paisatge de Catalunya.
Jesús Navarro. Museu Morera de Lleida.
Jordi Palau. Parc Natural de l'Alt Pirineu.
Marta Pallarès. Geògrafa consultora.
Pere Pla. Geògraf.
Laura Puigbert. Observatori del Paisatge de Catalunya.
Montserrat Vila. Observatori del Paisatge de Catalunya.
Marta Vilarrasa. Observatori del Paisatge de Catalunya (estada acadèmica).
Albert Villaró. Arxiu de la Seu d'Urgell.
Stephanie Wilbrand. Universitat de Girona (UdG).
Institut d'Estudis Ilerdencs
Museu Cerdà

ÍNDEX GENERAL

1. INTRODUCCIÓ	1	2.4 Identificació de les rutes i els punts d'observació i gaudi del paisatge	23
1.1 L'Observatori del Paisatge	4	2.5 Anàlisi de la dinàmica actual del paisatge	24
1.2 Marc legal	4	2.6 Anàlisi de la possible evolució del paisatge	24
1.2.1 Elaboració i aprovació dels catàlegs de paisatge	5	2.7 Avaluació del paisatge	25
1.2.2 Elaboració i aprovació de les directrius de paisatge	5	2.8 Identificació i caracterització dels paisatges d'atenció especial	25
1.2.3 Revisió dels catàlegs de paisatge i de les directrius de paisatge	5	2.9 Establiment dels objectius de qualitat paisatgística	26
1.3 Els catàlegs de paisatge de Catalunya	5	2.9.1 Atributs dels objectius de qualitat paisatgística	26
1.3.1 Definició	6	2.9.2 Formulació dels objectius de qualitat paisatgística	26
1.3.2 Àmbit d'aplicació i criteris per a l'elaboració dels catàlegs de paisatge	6	2.10 Establiments de propostes de mesures i accions	27
1.3.3 Elaboració dels catàlegs	7	2.11 Caracterització de les unitats de paisatge	28
1.3.4 Funcions territorials dels catàlegs	7	2.12 Continuïtat de les unitats de paisatge entre àmbits territorials	29
1.3.5 Altres funcions	8	2.13 Procés de participació pública i social	29
1.4 El Catàleg de paisatge de l'Alt Pirineu i Aran	8	2.13.1 Mecanismes de participació en el Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines	32
2. METODOLOGIA	11	2.13.2 Sessions informatives	32
2.1 Fases d'elaboració del Catàleg de paisatge de l'Alt Pirineu i Aran	13	2.13.3 Bústia de paisatge	32
2.2 Identificació i delimitació de les unitats de paisatge	14	2.13.4 Sessions de debat-tallers amb persones a títol individual	32
2.2.1 La identificació i delimitació de les unitats de paisatge de l'Alt Pirineu i Aran	15	2.13.5 Entrevistes en profunditat a agents del paisatge	33
2.3 Identificació dels valors en el paisatge	22	2.13.6 Consulta ciutadana per mitjà del web de l'Observatori del Paisatge	34
2.3.1 Representació cartogràfica dels valors en el paisatge	23	2.14 Mapes de diagnosi	39
		3. ELS FACTORS NATURALS	55
		3.1 La forma	55

3.2 La colonització de la vegetació	57	7.2.3 Singularitats	116
3.1.2 Els Prepirineus i el Subpirineu	60	7.2.4 Transformacions de forma i color	121
4. EVOLUCIÓ HISTÒRICA	63	7.2.5 Percepció olfactiva.....	122
4.1 Des dels primers assentaments fins a l'Edat Mitjana	63	7.3 Valors històrics	124
4.2 De l'Edat Mitjana fins al segle XX	64	7.4 Valors socials	130
4.3 Del segle XX fins a l'actualitat	65	7.5 Valors simbòlics i identitaris	134
5. PAISATGE ACTUAL	67	7.6 Valors productius	139
5.1 El paisatge dels cims i les carenes.....	70	8. RUTES I PUNTS D'OBSERVACIÓ I GAUDI DEL PAISATGE	141
5.2 Els paisatges de la vall: les solanes i les obagues	72	8.1 Itineraris	141
5.3 El paisatges del fons de vall	75	8.1.1 Itineraris rodats	144
6. EXPRESSIÓ ARTÍSTICA DEL PAISATGE	79	8.1.2 Itineraris a peu i en BTT	146
6.1 Pintura: del paisatgisme pictòric al neorealisme i l'impressionisme	82	8.2 Miradors	148
6.2 Fotografia: de l'excursionisme ala imatge turística	85	9. DINÀMICA ACTUAL DEL PAISATGE	155
6.3 Literatura: les descripcions dels primers viatgers.....	86	9.1 Paisatge de muntanya	157
6.3.1- La poesia de Jacint Verdaguer i Antoni Navarro	87	9.1.1 L'alta muntanya	158
6.3.2.- Les arrels literàries occitanes	89	9.1.2 La muntanya mitjana.....	158
6.3.3.- Literatura Contemporània inspirada en el paisatge	90	9.2 El paisatge de planes i fons de vall	160
7. VALORS EN EL PAISATGE	91	9.2.1 La plana agrícola.....	160
7.1 Valors naturals i ecològics	93	9.2.2 El fons de val.....	161
7.2 Valors estètics	102	9.3 El paisatge urbà	162
7.2.1 Elements configuradors	102	9.3.1 Els nuclis orientats als sectors primari i secundari	163
7.2.2 Patrons	110		

9.3.2 Els nuclis orientats al turisme	163
10. POSSIBLE EVOLUCIÓ DEL PAISATGE DE L'ALT PIRINEU I ARAN.....	165
10.1 Evolució del paisatge dels cims i les carenes	167
10.2 Evolució del paisatge de les solanes	168
10.3 Evolució del paisatge de les obagues.	170
10.4 Evolució del paisatge dels fons de vall.....	171
11. AVALUACIÓ DEL PAISATGE	173
11.1 Debilitats	175
11.2 Amenaces	177
11.3 Fortaleses	178
11.4 Oportunitats	182
12. PAISATGES D'ATENCIÓ ESPECIAL	185
12.1 El paisatge de l'esquí.....	187
12.1.1 Estratègies.....	188
12.2 El paisatge del Prepirineu.....	189
12.2.1 Estratègies.....	190
12.3 El paisatge de l'alt Segre.....	191
12.3.1 Estratègies.....	191
13. OBJECTIUS DE QUALITAT PAISATGÍSTICA	193
14. PROPOSTA DE MESURES I ACCIONS	235
15. CONCLUSIONS	269
16. DOCUMENTACIÓ DE REFERÈNCIA	277

ÍNDEX DE FIGURES

Figura 1.1: Prototipus de Catàleg de Paisatge (Observatori del Paisatge, maig de 2006).....	3	paisatge!).	35
Figura 1.2: Àmbits territorials d'aplicació dels catàlegs de paisatge.....	6	Figura 2.20: Fragment del qüestionari d'una unitat de paisatge (qüestió C: Hi esteu d'acord?).	36
Figura 2.1: Fases d'elaboració dels catàlegs de paisatge	13	Figura 2.21: Resum de la consulta web de l'Alt Pirineu i Aran	38
Figura 2.2: Hipsometria	16	Figura 3.1: Cims i crestes granítiques de l'alta vall del riu de Peguera i de l'alta vall Fosca ...	55
Figura 2.3: Mapa de pendents	16	Figura 3.2: La vall de Ruda, a la unitat d'era Natura Val d'Aran, és un clar exemple de vall modelada per l'acció del gel	57
Figura 2.4: Mapa de cohesió dels usos del sòl.....	17	Figura 3.3: Extenses pinedes cobreixen els suaus vessants de les Comes de Rubió, a recer de la Torreta de l'Orri, cim emblemàtic de la unitat del Massís de l'Orri-Valls de Castellbò i Aguilar.	58
Figura 2.5: Mapa de diversitat paisatgística.	18	Figura 3.4: Espectacular vessant abancalat a Estamariu, a cavall entre l'Urgellet i el Baridà, a la solana del Segre	59
Figura 2.6: Mapa de cobertes del sòl	18	Figura 4.1: Restes arqueològiques de l'antic assentament romà de Llivia, al turó del Castell	63
Figura 2.7: Mapa dels usos del sòl	19	Figura 4.2: El monestir de Santa Maria de Gerri, de gran importància durant l'edat mitjana	64
Figura 2.8: Mapa d'hàbitats	19	Figura 4.3: Les infraestructures lineals (carreteres, vies fèrries i línies elèctriques) formen part del paisatge actual i són fruit de l'evolució ocorreguda durant el segle XX	65
Figura 2.9: Mapa de litologia predominant.....	20	Figura 5.1: La petita vall d'Esterrí de Cardós gaudeix d'un dels paisatges més variats i rics de la unitat, amb un mosaic agroforestal de gran bellesa i estètica que denota encara un aprofitament ramader i forestal rendible i amb uns nuclis compactes.	69
Figura 2.10: Capes d'informació utilitzades en la primera fase d'identificació de les unitats de paisatge	21	Figura 5.2: Poblament dispers a la Rodalia d'Oliana	70
Figura 2.11: Esquema de formulació dels objectius de qualitat paisatgística i de la proposta de mesures i accions en els catàlegs de paisatge de Catalunya	27	Figura 5.3: Imatge hivernal de l'estany de Besiberri i la cresta homònima	70
Figura 2.12: Unitats que es troben a l'àrea de contacte entre els àmbits territorials de l'Alt Pirineu i Aran i les Terres de Lleida	29	Figura 5.4: L'escarpat vessant nord de la serra del Cadí	71
Figura 2.13: Sinopsi dels processos participatius vinculats a l'elaboració del Catàleg de paisatge de l'Alt Pirineu i Aran	30	Figura 5.5: Els prats i boscos del vessant septentrional de la Tosa d'Alp, per on s'estenen les pistes d'esquí de Masella	71
Figura 2.14: Esquema de consulta	32	Figura 5.6: Aspecte de l'aspre i sec vessant sud de la serra del Cadí des del cim del Cadinell	73
Figura 2.15: Pàgina d'inici de la consulta	33	Figura 5.7: Les rouredes i alzinars de caràcter més mediterrani, juntament amb petits camps als voltants dels pobles, formen part del paisatge vegetal de la franja meridional de la Solana del Baridà.....	73
Figura 2.16: Formulari de dades de l'usuari.....	33	Figura 5.8: L'encimbellat nucli d'Aristot, al sector de la unitat del Cadí situat a la solana del Segre	74
Figura 2.17: Distribució dels formularis d'unitats de paisatge	34	Figura 5.9: Mosaic agroforestal al voltant dels pobles de la vall del riu de Pallerols, amb Pallerols del Cantó i Cassovall	75
Figura 2.18: Fragment del qüestionari d'una unitat de paisatge (qüestió A: Coneixeu aquest paisatge?)	35	Figura 5.10: La cubeta d'Esterrí d'Àneu és un dels fons de vall d'origen glacial més característics de l'alt Pirineu	76
Figura 2.19: Fragment del qüestionari d'una unitat de paisatge (qüestió B: Poseu nota al			

Figura 5.11: Els fons d'algunes valls de l'àmbit han experimentat grans transformacions degut als desenvolupaments urbanístics i industrials, de les vies de comunicació i dels aprofitaments hidroelèctrics dels cursos fluvials, com a Vielha i els seus entorns	77	natural de l'Alt Pirineu	97
Figura 5.12: Creixements urbanístics de baixa densitat al municipi de Prats i Sansor, a la Vall Cerdana.	78	Figura 7.7: L'estany del Port i el port de Tavascan són un dels llocs més emblemàtics del parc natural de l'Alt Pirineu	98
Figura 6.1: Quadre de Pere Borrell titulat «Cerdanya des de l'ermita de Bell-lloc» de 1879. Font: emili&photographer.	81	Figura 7.8: L'estany de Montcortès és una de les zones humides més sorprenents de l'Alt Pirineu i un regal pels sentits durant tot l'any	98
Figura 6.2: Pintura d'Enric Porta Mestre, a les proximitats de la Pobla de Segur.	82	Figura 7.9: La mollera d'Escalarre, a la cua de l'embassament de la Torrassa, és un hàbitat ideal per a espècies animals i vegetals de zones humides	99
Figura 6.3: Peramea, el poble més fotogràfic del Pla de Corts, pintat pel paisatgista Josep Subirà	83	Figura 7.10: Els cims i les carenes granítiques que dominen el paisatge del Parc nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, com aquesta entre els cims del Peguera i de Saburó, són element d'alt valor geològic	99
Figura 6.4: Una representació d'un indret d'era Baisha Val d'Aran en una pintura de Josep Marfà.	84	Figura 7.11: Els boscos protectors d'allaus tenen un paper clau en les capçaleres dels rius i generen un paisatge trencat molt visible, com aquesta obaga sobre el pla de Boavi solcada per les canals d'allaus de Rovinets	100
Figura 6.5: Pintura de Clare Langan, del Centre d'Art i Natura de Farrera.	84	Figura 7.12: Les serres del Montsec, especialment a les obagues forestals, tenen un important paper connector transversal dels espais naturals del Prepirineu	101
Figura 6.6: Fotografia del 1934 d'uns excursionistes pescant a l'estany de Sant Maurici amb els Encantats al fons. Autor: Eliodor Orfila Castells. Font: Arxiu Fotogràfic Centre Excursionista de Catalunya	85	Figura 7.13: La gran massa boscosa del bosc de Virós s'estén des de la carena de la serra de Màniga fins al fons de la vall Ferrera, als pobles d'Araós i Ainet de Besan	101
Figura 6.7: Portada d'un dels volums de «Catalunya Visió»	86	Figura 7.14: La cota de neu determina el paisatge de les parts més altes, com a la coma de Mulleres i la pica de Cerví, l'escenari per on s'estenen les pistes de l'estació de Boí-Taüll	102
Figura 6.8: Portada d'un número de la revista Ara Lleida.	86	Figura 7.15: Les baixes temperatures hivernals en temps d'anticiclons fan que l'aire fred s'acumuli als fons de vall durant les hores nocturnes	103
Figura 6.9: Portada del llibre de Maurice Gourdon A través l'Aran.	87	Figura 7.16: La boira atlàntica és un element climàtic que determina el paisatge d'era Baisha Val d'Aran durant moments puntuals de l'any	103
Figura 6.10: La poesia de Verdaguier és omnipresent al Pirineu i a Josa de Cadí una placa commemora la ressenya que el poeta dedicà al Cadinell en el Cant IV de l'epopeia Canigó.	88	Figura 7.17: El pantà d'Oliana inunda els engorjats més meridionals dels Congosts del Segre, entre el Grau d'Oliana i Coll de Nargó	104
Figura 6.11: Portada del poema de Frederic Mistral titulat Mirèio i traduït a l'anglès	89	Figura 7.18: Els llacs d'origen glacial tenen un color blau-verd característic	104
Figura 7.1: La vall de Monestero és una de les més característiques del paisatge del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici	94	Figura 7.19: El salt d'aigua dels uelhs deth Joeu forma part d'un sistema càrstic de transvasament entre els massís de la Maladeta i la vall de l'Artiga de Lin	104
Figura 7.2: La figura dels Encantats és un referent visual quasi omnipresent en qualsevol ruta per la capçalera del riu Escrita i símbol del Parc Nacional	95	Figura 7.20: Pica d'Estats, esquistosos de formes agudes	104
Figura 7.3: La imponent cara nord del Cadí, vista des del poble d'Arsèguel, és un dels referents visuals més emblemàtics del parc natural	96	Figura 7.21: La frontera entre la plana i la muntanya és un patró característic de les valls més obertes, com la plana de l'Urgellet, en aquest cas entre la Seu d'Urgell i Alàs, amb la serra del Cadí de fons	105
Figura 7.4: L'agrest vessant nord de la serra del Cadí, servint de fons escènic de la bonica localitat d'Arsèguel, és un dels paisatges de muntanya més populars de l'alt Pirineu	96	Figura 7.22: Ramats pasturant al Cap del Port de la Bonaigua	106
Figura 7.5: La vall de Bonabé, tot i l'actual manca de població permanent, presenta un paisatge ric i variat fruit de segles d'intervenció humana i d'aprofitaments forestals i ramaders	97		
Figura 7.6: El mirador del cim de lo Cuco, a la Vall de Cardós, permet copsar els paisatges del parc			

Figura 7.23: Conreus d'oliveres als voltants d'Erinyà (Conca de Dalt)	106	Figura 7.40: La vall de la Noguera Ribagorçana, a l'indret del Pont d'Orrit i d'Areny de Noguera, a la Terreta, és un exemple de vall oberta que ha conservat un caràcter rural	113
Figura 7.24: La panoràmica des del cim de la Torreta de l'Orri permet apreciar els densos boscos de Boumort	106	Figura 7.41: La plana de l'Urgellet és un exemple de vall oberta i caràcter urbanitzat marcat pel nucli de la Seu d'Urgell i el seu entorn	113
Figura 7.25: La ribera del riu Toran és un bon exemple de bosc caducifoli humit	107	Figura 7.42: Marcada dissimetria entre la vegetació i l'estructura geològica de la solana i l'obaga a la vall d'Escart	114
Figura 7.26: Pastures, murs de pedra seca, camins empedrats, corrals, bordes, humils ermites romàniques, que evidencien una antiga activitat ramadera extensiva de gran valor	107	Figura 7.43: Contrast entre el riu Varradòs i els prats de dall que el voregen	114
Figura 7.27: L'església romànica de Sant Joan d'Isil és una veritable joia arquitectònica enmig d'un paratge fluvial encisador	108	Figura 7.44: Bosc mixt de coníferes i de caducifolis a les ribes de l'estany de Ratera	115
Figura 7.28: Un dels diversos ponts antics que creuen la Noguera de Cardós, en una zona amb una densitat única al Pirineu català de construccions civils d'aquest estil	108	Figura 7.45: Les pastures del Cadí contrasten amb els frondosos boscos de la seva cara nord	115
Figura 7.29: Torre de defensa que domina, des de dalt d'un espadat rocós, el poble d'Escaló, a la confluència entre la Noguera Pallaresa i la vall d'Escart	109	Figura 7.46: Valls de gran dissimetria solana-obaga, com moltes de les de la zona de les valls d'Aguilar	115
Figura 7.30: Canonada de pressió de la Central Hidroelèctrica de Cabdella. El conjunt arquitectònic de la central s'ha convertit en un element de fort arrelament en el propi paisatge	109	Figura 7.47: El congost de Mont-rebei des de la seva entrada nord, a la cua de l'embassament de Canelles	116
Figura 7.31: La presa de Cavallers, a la ribera de Caldes, és una infraestructura que defineix el paisatge de la zona	109	Figura 7.48: El còth deth Hòro des de l'Artiga de Lin, a la capçalera del riu Joèu	117
Figura 7.32: El pla de Barruera és un bon exemple de bocage en fons de vall que ha mantingut tot el seu caràcter	110	Figura 7.49: L'estany de Besiberri i el pic del mateix nom, a la conca de la Noguera Ribagorçana	117
Figura 7.33: L'àmplia i lluminosa Vall Cerdana, amb el poble de Prats en primer terme i el cim del Puigpedrós de fons, encara conserva zones amb les característiques closes	111	Figura 7.50: La impressionant cara nord del Cadí des del Querforadat	118
Figura 7.34: Conreus de secà i àrees forestals a la vora del riu de Carreu, al seu pas per Aramunt	111	Figura 7.51: Imatge hivernal del bocage de la plana d'Àneu	118
Figura 7.35: Malh des Pois, calcari de formes agudes	112	Figura 7.52: Masos històrics i emblemàtics com la Torre de Cadell, en el centre de les closes cerdanes	119
Figura 7.36: La Muga, granit arrodonit	112	Figura 7.53: En moltes zones de les Altes Nogueres hi ha conjunts de bordes d'alt valor estètic	119
Figura 7.37: La Val de Toran, a era Baisha Val d'Aran, conserva el seu caràcter de vall tancada natural	113	Figura 7.54: La presa i la central hidroelèctrica d'Oliana	119
Figura 7.38: La vall Ferrera és una vall tancada que conserva el seu caràcter rural, amb el poble d'Alins en primer terme i sota l'atent esguard del Monteixo	113	Figura 7.55: Cornellana en primer terme i Fórnols a la llunyania, dos nuclis a mig vessant en la vall de la Vansa	120
Figura 7.39: La vall del riu Garona és un exemple de vall tancada que ha estat intensament urbanitzada, com a la gran urbanització de Pujo, a la solana de Salardú	113	Figura 7.56: Ainet de Besan és un nucli en fons de vall envoltat de prats que conserva tot el seu valor estètic	120
		Figura 7.57: El poble de Josa de Cadí està encimbellat dalt d'un turó enmig d'una vall aïllada i plena de contrastos	121
		Figura 7.58: El poble de Burg, situat a la Coma de Burg i cap del municipi de Farrera, s'esglaona als	

inclinats vessants del Solà de Burg	121	Figura 7.74: Des del mirador del Roc Picó es pot contemplar la serra de Prada i la de Boumort	131
Figura 7.59: La cua del pantà d'Oliana (a la dreta), amb el to blau-verd de les seves aigües, contrasta amb el color blau del Lac Long de Liat, a la Val d'Aran	122	Figura 7.75: L'antic refugi de Colomers, al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estanys de Sant Maurici (a l'esquerra), ha deixat de donar servei després de la construcció del nou refugi, acabat l'any 2008. El refugi de Vallferrera (a la dreta), del 1935, fou dels primers erigits pel Comitè Català de Refugis	132
Figura 7.60: Els colors permanents de les roques nues contrasten amb els colors efímers de la floració, a la Solana del Baridà	122	Figura 7.76: La Noguera Pallaresa és el riu dels esports d'aventura per excel·lència. Esports de riu i camins per recórrer a peu conflueixen en una àrea de gran atractiu turístic per una part destacada de la societat	132
Figura 7.61: A la primavera, els balegars impregnen d'olor alguns prats on la pressió ramadera ha disminuït	123	Figura 7.77: Al Santuari de la Mare de Déu de Boscallt s'hi celebra un dels aplecs més populars i concorreguts de l'Alt Urgell	133
Figura 7.62: A la Val d'Aran encara es troben pletes on es recull el bestiar els mesos d'estiu i que desprenen una olor característica	123	Figura 7.78: Les Planes de Son, actualment amb el nom de CX MónNatura Pirineus, és un centre que treballa per a la sensibilitació i conservació de la natura i el paisatge mitjançant activitats d'educació ambiental	134
Figura 7.63: El castell de Mur, del segle X, té una estructura arquitectònica molt simple i es manté en un bon estat de conservació	124	Figura 7.79: Horts vora la Noguera, a la perifèria de la Pobla de Segur	134
Figura 7.64: El pont de Sant Martí d'Aravó, sobre el riu Aravó. La base del pont podria ser d'època romana, però la major part de l'obra que es conserva és del segle XIV	125	Figura 7.80: La Pica d'Estats, amb 3.142 m, és el cim més alt de Catalunya i aquest fet li ha donat una càrrega simbòlica important	135
Figura 7.65: Santa Maria de Gerri de la Sal, il·luminada aquí pel sol de la tarda, és un dels edificis religiosos romànics més importants dels Pirineus	125	Figura 7.81: La vall Ferrera és una de les valls més tranquil·les del Pirineu, allunyada de les principals carreteres i aglomeracions urbanes	135
Figura 7.66: Santuari de Nostra Senyora de Bastanist, al peu de la serra del Cadí. El seu origen és probable que es trobi en una capella annexa a un hospital de pelegrins o hospici, situat a les rutes que travessaven antigament el Cadí	125	Figura 7.82: La vall Ferrera és una de les valls més tranquil·les del Pirineu, allunyada de les principals carreteres i aglomeracions urbanes	136
Figura 7.67: L'església de Santa Maria del Talló, documentada des del segle X, va ser una de les esglésies més importants de la Cerdanya fins al segle XIII	126	Figura 7.83: Algunes ermites aïllades de la vall de Boí representen, per a la població local, tot un símbol de la vida del poble, fruit de la història que acompanya els esdeveniments que durant molts anys s'han succeït al seu entorn i que, en molts casos, encara avui perduren tot i adaptar-se als nous temps	137
Figura 7.68: L'activitat dels raiers va perdurar des del segle XIII fins els anys 1930 quan la construcció d'embassaments com el d'Oliana va impedir el transport fluvial i va ser substituït pel transport per carretera	127	Figura 7.84: Els campanars d'Unha, en primer terme, i Salardú	137
Figura 7.69: Des de la muntanya del Mont-Roig fins a la desembocadura de la Noguera Pallaresa al Segre s'hi va mantenir una línia de front durant vuit mesos, l'any 1938, coneguda com el Front de Pallars. A la zona s'hi troben nombroses restes d'aquells combats	128	Figura 7.85: Santa Creu de Castellbò, nucli encimbellat d'estètica tradicional i poc alterada	137
Figura 7.70: Sant Joan de Boí pertany al grup d'esglésies romàniques de la Vall de Boí declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO	129	Figura 7.86: El «tarter dels Manairons» de la Guàrdia d'Ares forma part de la mitologia popular	138
Figura 7.71: El coll de Triador, entre la vall d'Àssua i la Vall Fosca, és un dels indrets amb més càrrega de ramats de l'Alt Pirineu	129	Figura 7.87: La festa de les Falles d'Isil s'emmarca en les festes de foc de Sant Joan, molt comunes a les zones de muntanya i generalitzades als Pirineus	138
Figura 7.72: Al Plan de Beret s'hi troben nombrosos monuments megalítics, com el menhir de Pèira Arroja	130	Figura 7.88: L'àmplia Vall Cerdana és una de les àrees agràries més grans de l'alt Pirineu i el treball d'aquestes terres es remunta a més de dos mil·lennis d'història	139
Figura 7.73: L'Alt Pirineu i Aran compta amb una gran i extensa xarxa de camins i els itineraris de llarg recorregut (GR) i petit recorregut (PR) són presents arreu de la unitat	131		

Figura 7.89: A La Seu d'Urgell se celebra la Fira de formatges artesans del Pirineu. L'Alt Urgell té una gran tradició formatgera reconeguda per la DOP del formatge de l'Alt Urgell i la Cerdanya ...	140	obagues sobre el pla de Boavi (Altes Nogueres)	170
Figura 7.90: Les estacions d'esquí són activitats amb una gran capacitat d'atracció però comporten una important alteració del paisatge i la pèrdua de tranquil·litat a l'hivern	140	Figura 10.4: Els fons de vall són àrees de notable homogeneïtat d'usos i de competència entre els mateixos	171
Figura 8.1: Paisatge agrari del pla de Corts, un dels espais per on circula l'itinerari motoritzat «De Collegats al pla de Corts i les valls d'Aguilar»	145	Figura 11.1: Panorama de Perves i la vall de Manyanet, des del coll de la Creu de Perves	175
Figura 8.2: L'estany major de Colomers i el refugi homònim, formen part del GR-11 i de la ruta circular Carros de Foc.....	147	Figura 11.2: El continu forestal per l'abandonament de les activitats agroforestals pot amenaçar nombrosos pobles pirinencs per risc d'incendi	176
Figura 8.3: Panoràmica de la Conca Dellà, Tremp i els nevats Pirineus occidentals des de la collada de Comiols, un dels passos d'entrada i sortida del Pirineu més concorreguts	151	Figura 11.3: Aspecte del poble prepirinenc abandonat de Colldarnat, a la vall de la Vansa	177
Figura 8.4: Panoràmica des de la Torreta de l'Orri mirant cap al nord, on hi destaca el cim de la Pica d'Estats i una successió quasi inacabable de serres i cims	151	Figura 11.4: Molts dels nous creixements urbans de la Vall Cerdana han alterat profundament l'antiga imatge dels seus pobles pel que fa a l'estil arquitectònic tradicional	178
Figura 9.1: Les cicatrius presents en vessants boscosos de l'alta muntanya pirinenca denoten la recurrència de fenòmens com les allaus i els corriments de terres que poden ser un risc per les persones i els seus interessos econòmics	158	Figura 11.5: Els paisatges de l'aigua de l'Alt Pirineu i Aran són d'una gran bellesa, ja siguin naturals o antropitzats, com l'estany de Mar i Colomina, a la capçalera del Flamisell	179
Figura 9.2: Les feixes dels antics camps que envolten els indrets habitats són un testimoni històric de l'aprofitament extensiu del territori que cada cop va quedant més restringit a la vora de les poques àrees amb explotació ramadera	159	Figura 11.6: Alguns nuclis de la Cerdanya, tot i haver-se convertit pràcticament en nuclis de segona residència, mantenen l'estructura agrícola típica de la vall Cerdana al seu entorn	180
Figura 9.3: Alguns pobles de les valls d'Aguilar han sabut aprofitar turísticament el paisatge dels poblets del silenci i la tranquil·litat a través de diverses iniciatives de turisme rural	159	Figura 11.7: Arànsér té una estructura de nucli compacte a mitja vessant. Tot i rebre una gran aflluència de visitants durant bona part de l'any, ha sabut mantenir el seu regust tradicional sense grans alteracions en el seu entorn	180
Figura 9.4: Prats de regadiu i ramaderia intensiva a la plana al·luvial del Flamisell, a la vora de la Poble de Segur, amb la presència d'algunes granges disseminades.....	161	Figura 11.8: La vall Farrera és una de les valls més tranquil·les del Pirineu	181
Figura 9.5: El Segre, al seu pas pel Baridà, ofereix imatges que demostren l'efecte destructiu de les seves aigües i de la inestabilitat dels seus vessants, com el cas del Pont de Bar vell durant els aiguats del 1982	161	Figura 11.9: L'estació de Sant Joan de l'Erm, com totes les d'esquí de fons, són un exemple d'integració d'una activitat d'hivern en un entorn forestal de gran valor paisatgístic, i per tant, un valor econòmic a promocionar	183
Figura 9.6: Noves construccions al nucli d'Espui, a la vall Fosca, que alteren la seva fesomia tradicional i distorsionen el clar límit entre l'espai construït i l'espai obert que hi sol haver en els nuclis petits i compactes del Pirineu	162	Figura 11.10: Santa Maria de Taüll pertany al grup d'esglésies romàniques de la vall de Boí declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO	183
Figura 9.7: Accés nord al nucli urbà de Vielha on es poden apreciar polígons de caràcter comercial al fons de vall	163	Figura 12.1: Mapa dels Paisatges d'Atenció Especial. Font: elaboració pròpia	187
Figura 10.1: L'escassa pressió ramadera als prats supraforestals deixa via lliure a l'augment altitudinal progressiu del bosc i a la creació d'extensíssimes masses forestals	167	Figura 12.2: Urbanització de Vaquèira, a tocar de les pistes d'esquí de Baqueira-Beret	188
Figura 10.2: D'aquesta manera és com es troben molts antics camps abandonats de la vora de molts pobles dels vessants de l'Alt Pirineu	169	Figura 12.3: Taús, com els altres pobles de les valls d'Aguilar i molts altres del Prepirineu, suporta unes condicions de marginalitat d'inversions que posen en perill el manteniment de la seva ínfima població i el seu mosaic agroforestal característic	189
Figura 10.3: Les canals d'allaus de Rovinets generen un paisatge forestal trencat molt visible a les		Figura 12.4: Panoràmica de la Batllia de Bellver, la «petita Cerdanya», un dels indrets paisatgísticament més dinàmics de l'alt Segre	191
		Figura 13.1: Esquema de formulació d'objectius de qualitat paisatgística	195
		Figura 13.2: El poble d'Alins és un nucli al fons de la vall Ferrera, una vall tancada que conserva el seu caràcter rural	198

Figura 13.3: Juntament amb les bordes, les masies conformen un dels patrons de poblament del paisatge de l'Alt Pirineu i Aran, com la masia de Cortiuda, a la Rodalia d'Oliana	204
Figura 13.4: Camps de conreu i ramaderia extensiva a prop d'Orrit, a la Terreta	208
Figura 13.5: La major part de la plana al·luvial del Segre és ocupada per prats de dall i per vegetació de ribera	212
Figura 13.6: Molts cursos fluvials, com el Segre al seu pas pel pont d'Arsèguel, conserven llargs trams de bosc de ribera, tant si aquests recorren plàcids entre prats com si ho fan amb fúria en alguns dels molts engorjats	214
Figura 13.7: Infraestructures energètiques i de comunicació a l'entrada nord del nucli de la Guingueta d'Àneu	216
Figura 13.8: L'agrest vessant nord de la serra del Cadí serveix de fons escènic a Arsèguel, nucli encimbellat d'alt d'un turó	220
Figura 13.9: El mirador de la Trava gaudeix de grans vistes sobre la Plana de l'Urgellet i les muntanyes que l'envolten	224
Figura 13.10: El poble de Cabó (Congosts del Segre), a la vall del mateix nom, és un clar exemple de combinació entre el sector agrari i el turisme al detall	228
Figura 13.11: El temple de Sant Joan de Boí es troba situat en un indret de gran bellesa on es fon amb el paisatge muntanyenc d'aquesta zona de la vall de Boí	230

ÍNDEX DE TAULES

Taula 2.1. Espais reconeguts legalment que s'han pres en consideració en la identificació dels paisatges. Font: Prototipus de paisatge elaborat per l'Observatori del Paisatge (maig de 2006).	22
Taula 2.2. Esquema de la fitxa tipus que s'ha utilitzat per a organitzar la informació de cada unitat de paisatge.	28
Taula 2.3. Agents del paisatge que es van entrevistar.	32